

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 701/2019
05.03.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац и Драгане Маринковић, чланова већа, у парници тужиоца Philip Moris Operations а.д. Ниш, кога заступа Небојша Станковић, адвокат у ..., против туженог АА из села ..., Општина ... чији је пуномоћник Петар Ракочевић, адвокат у ..., ради утврђења, одлучујући о ревизијама странака изјављеним против пресуде Апелационог суда у Нишу број Гж 5286/2017 од 09.08.2018. године, у седници већа одржаној 05.03.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Нишу број Гж 5286/2017 од 09.08.2018. године у делу којим је одбијен тужбени захтев за утврђење да је раскинут уговор број ... од 15.11.2001. године (1. став изреке); у делу којим је обавезан тужени на исплату износа од 226.431,21 динара; у делу којим је одбијен тужбени захтев до износа од 5.135,26 евра у динарској противвредности (став 4. изреке) и у делу одлуке о трошковима поступка (ставови 5. и 6. изреке) па се предмет враћа другостепеном суду на поновно одлучивање у укинutom делу.

У преосталом делу ревизије парничних странака се као неосноване **ОДБИЈАЈУ**.

Образложење

Пресудом Основног суда у Нишу број П 2886/2012 од 21.11.2016. године је првим ставом изреке одбијен тужбени захтев тужиоца у делу којим је тражио да се утврди да је уговор број ... од 15.11.2001. године закључен између парничних странака раскинут, а тужба је одбачена у делу тужбеног захтева у коме тужилац тражи да се утврди да је раскинут уговор о регулисању међусобних обавеза и потраживања од 30.04.2004. године. Другим ставом изреке је одбијен тужбени захтев у делу којим је тужилац тражио да се по основу неиспуњења уговорних обавеза преузетих уговорима број ... од 28.02.2004. године, број од 29.06.2001. године и број ... од 15.11.2001. године, врати преузету механизацију и то једну сушару за дуван „...“ са ... рама; један систем за наводњавање ФИ 70 и једну дворедну садилицу, као и да тужиоцу на име дуга по основу уговора о регулисању међусобних обавеза и потраживања од 30.04.2004. године плати износ од 61.127,75 динара са каматом од 30.04.2005. године па до исплате. Трећим ставом изреке је усвојен тужбени захтев тужиоца, па је обавезан тужени да тужиоцу на име накнаде за предузету механизацију плати износ од 5.135,26 евра у динарској противвредности на дан исплате, по средњем курсу, као и да исплати износ од 61.172,75 динара са каматом од 01.01.2007. године па до коначне исплате у

року од 15 дана док је захтев за камату на досуђени динарски новчани износ за период од 23.04.2005. године до 01.01.2007. године одбијен. Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Допунском пресудом број П 2886/2012. од 01.08.2017. године обавезан је тужени да тужиоцу плати камату на износ од 5.135,26 евра почев од 23.04.2005. године у року од 15 дана.

Апелациони суд у Нишу је пресудом број Гж 5286/2017 од 09.08.2018. године укинуо првостепену и допунску пресуду и пресудио: 1) одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца у делу којим је тражио да се према туженом утврди да је уговор број ... од 15.11.2001. године, раскинут; 2) одбачена је тужба тужиоца у делу тужбеног захтева којим је тражио да се према туженом утврди да је уговор о регулисању међусобних обавеза и потраживања од 30.04.2004. године, раскинут; 3) одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца у делу којим је тражио да му тужени по основу неиспуњења уговорних обавеза преузетим уговором број ... од 28.02.2004. године, број ... од 29.06.2001. године и број ... од 15.11.2001. године врати преузету механизацију и то једну сушару за дуван „...“ – ..., један систем за наводњавање ФИ 70 и једну дворедну садилицу за дуван; 4) обавезан је тужени да тужиоцу исплати на име накнаде за преузету механизацију износ од 226.431,21 динар са законском затезном каматом почев од 15.06.2018. године као дана вештачења па до коначне исплате, у року од 15 дана, док се преко овог пресудом досуђеног износа до траженог износа од 5.135,26 евра у динарској противвредности на дан исплате са каматом почев од 23.04.2005. године, тужбени захтев одбија као неоснован; другом алинејом овог става је обавезан тужени да на име дуга по уговору о регулисању међусобних обавеза и потраживања са анексом плати износ од 61.127,75 динара, са законском затезном каматом почев од 01.01.2007. године у року од 15 дана, док се део тужбеног захтева тужиоца преко овог досуђеног износа до тражене законске затезне камате почев од 23.04.2005. године одбија као неоснован; 5) обавезан је тужени да тужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати износ од 253.390,00 динара у року од 15 дана; 6) обавезан је тужилац да туженом на име трошкова другостепеног поступка плати износ од 87.000,00 динара са законском затезном каматом почев од извршности пресуде па до исплате, у року од 15 дана.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену обе парничне странке су изјавиле посебну ревизију на основу члана 404. став 1. и ревизију на основу члана 403. став 2. тачка 3. Закона о парничном поступку због погрешне примене материјалног права.

Обе парничне странке су поднеле одговор на ревизију супротне стране.

Одлучујући о ревизији парничних странака као редовних ревизија на основу члана 403. став 2. тачка 3. и члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/2011 и 55/2014), који се примењује на основу члана 506. став 1. јер је претходна пресуда била укинута 31.05.2012. године, Врховни касациони суд је оценио да су ревизије парничних странака дозвољене као редовне и да су делимично основане, а да делимично нису основане.

У поступку пред нижестепеним судовима није учињена битна повреда парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју се у ревизијском поступку пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању између парничних странака је закључен уговор о дугорочном кредитирању производње дувана типа „...“ и испоруци дувана број ... од 15.11.2001. године којим су уговорили да тужилац уложи средства и кредитира пољопривредну производњу сировог дувана типа „...“, да тужени као корисник кредита произведе уговорену количину дувана и испоручи даваоцу кредита по важећим ценама и условима који ће бити регулисани једногодишњим уговорима. Чланом 3. уговора давалац кредита се обавезао да кориснику кредита обезбеди и испоручи сушницу за дуван ... – Чланом 6. уговора су предвиђене обавезе корисника кредита у наредних 10 година почев од 2001. године о испоруци количине дувана, а чланом 7. се корисник кредита обавезао да на име отплате дела кредита за сушару сваке године испоручи даваоцу кредита 380 кг дувана. Овом уговору на период од 10 година претходила су два уговора закључена 29.06.2001. године, сваки на по три године и то уговор број ... којим се тужени као произвођач дувана обавезао да на име испорученог система за наводњавање ФИ 70, годишње даваоцу кредита испоручује 227 кг дувана типа „...“ друге класе и уговор број ... којим се тужени обавезао да као произвођач даваоцу кредита на име отплате за испоручену дворедну садилицу за дуван годишње преда 116 кг дувана друге класе, типа „...“.

Уговором о регулисању међусобних обавеза и потраживања .../... закљученим 30.04.2003.године, странке су регулисали међусобне обавезе и потраживања проистекле из доспелих обавеза по свим уговорима о производњи и испоруци сировог дувана у листу, закљученим све до 31.12.2003. године укључујући и репрограмиране обавезе по поменутих уговорима, а које доспевају у току 2004. године. Чланом 2. су констатовали да неизмирене обавезе произвођача износе 122.582,75 динара, а чланом 3. да се произвођач обавезује да обавезу из претходног члана измири најкасније до 31.12.2006. године и то без камате, а ако то не учини давалац кредита ће наплатити законску затезну камату почево од 01.01.2007. године па до исплате (члан 5. уговора). Анексом број 1. овог уговора од 26.04.2004. године измењен је члан 2. уговора, тако да је износ од 122.582,75 динара замењен износом од 61.127,75 динара уз констатацију да у преосталом делу основни уговор остаје непромењен.

Тужени је против овде тужиоца водио парницу пред Општинским судом у Нишу број П 2496/05 која је довршена правноснажном пресудом од 24.12.2007. године и којом је овде тужени остварио право на накнаду штете на име изгубљених приноса у износу од 252.720,00 динара, са каматом почев од 18.11.2006. године, а због немогућности да произведе уговорену количину дувана у 2004. години. У тој парници је утврђено да је до штете дошло кривицом правног претходника овде тужиоца који је туженом као произвођачу испоручио некавалитетно и недеklarисано семе дувана и у наведеној години му није пружио адекватну стручну помоћ и одговарајућа хемијска средства, због чега је принос дувана био умањен. Правни претходник тужиоца је обавештењем од 26.04.2005. године, обавестио туженог да је њихова пословна сарадња завршена због чињенице што је тужени покренуо поступак за накнаду штете и да из тог разлога може да сматра да су сви уговори који су до тада закључени, раскинути са свим последицама сходно Закону о облигационим односима. Тужени је у 2005. години

извршио све припреме на својој парцели како би у тој години засадио дуван, али му тужилац то није омогућио, јер му није испоручио семе, а реонски инструктор је од њега захтевао да повуче тужбу коју је поднео ради накнаде штете за изгубљене приносе дувана у 2004. години на шта тужилац није пристао. Механизацију коју је добио по основу закључених уговора је у 2014. години продао као старо гвожђе. Тужени је покренуо и поступак за накнаду штете због изгубљених приноса у 2005. години у ком поступку је донета неправноснажна пресуда у његову корист. Почев од 2006. године међу парничним странкама није настављена сарадња нити су закључивали једногодишње уговоре о садњи дувана.

Утврђено је да је првостепеном пресудом Основног суда у Нишу број П 9152/10 од 31.10.2011. године која је у првом ставу потврђена пресудом Апелационог суда у Нишу број Гж 393/12 од 31.05.2012. године, одбачена тужба тужиоца у делу којим је тражио да се утврди да је раскинут уговор број ... од 28.02.2004. године (једногодишњи уговор за 2004. годину) и уговор број ... од 29.06.2001. године (трогодишњи уговор), јер је утврђено да су ови уговори у време подношења тужбе већ истекли.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, правилно је другостепени суд одбацио тужбу са тужбеним захтевом да се утврди да је раскинут уговор о регулисању међусобних обавеза и потраживања од 30.04.2004. године. И по оцени Врховног касационог суда нема правног интереса (члан 194. став 1. ЗПП). на страни тужиоца за тужбу са овим тужбеним захтевом јер је поставио и кондемпнаторни тужбени захтев за испуњење овог уговора (исплатом износа од 61.127,75 динара). Из утврђених чињеница произилази да је овим уговором о регулисању међусобних односа и потраживања од 30.04.2004. године са анексом од 26.05.2004. године, тужени преузео обавезу да на име свих доспелих обавеза по овим уговорима који су закључени до 31.12.2003. године као и репрограмирани обавезе по тим уговорима који доспевају у току 2004. године, тужиоцу плати износ од 61.127,75 динара до 31.12.2006. године. Утврђено је да тужени ову уговорну обавезу није испунио која је доспела у току ове парнице (тужба је поднета 25.07.2005. године), а тужени није доказао да постоји ни један разлог из ког не би испунио своју уговорну обавезу, па је по оцени Врховног касационог суда правилно другостепени суд обавезао туженог да овај износ плати тужиоцу са законском затезном каматом почев од 01.01.2007. године (први дан доцње), и да је правилно одбио део тужбеног захтева за законску камату за период од 23.04.2005. године, па до 31.12.2006. године (члан 17, члан 262. став 1. и члан 277. ЗОО).

По оцени Врховног касационог суда правилно је другостепени суд одбио као неоснован и тужбени захтев тужиоца којим је тражио да тужени по основу неиспуњења уговорних обавеза врати преузету механизацију и то једну сушару за дуван „... – ...“, један систем за наводњавање ФИ 70 и једну дворедну садилицу дувана, али из других законских разлога. Наиме, другостепени суд анализирајући закључене уговоре оцењује да тужени кривицом тужиоца није могао да реализује пољопривредну производњу дувана, па је тиме од 2005. године био онемогућен да испуни натуралну обавезу предаје дувана на име отплате механизације и стога закључује да није основан тужбени захтев за враћање преузете механизације. Међутим, другостепени суд је утврдио да је тужени добијену механизацију продао као старо гвожђе у току 2014. години. Према томе, спорна механизација више не постоји и стога тужени не може бити обавезан да

врати непостојећу механизацију. То је разлог због којег је овај део тужбеног захтева требало одбити.

Из наведених разлога Врховни касациони суд је оценио да тужилац неосновано ревизијом побија другостепену пресуду у делу којом је одбачена тужба и у делу којим је одбијен тужбени захтев за враћање преузете механизације, а тужени неосновано побија пресуду којом је усвојен тужбени захтев и он обавезан на испуњење уговора о регулисању међусобних обавеза и потраживања и исплате дуга у износу од 61.127,75 динара. Материјално право је правилно примењено супротно наводима ревизија.

Међутим, одлучујући о ревизији тужиоца у делу којим се побија правилност одлуке о тужбеном захтеву којим је тражено да се утврди да је уговор број ... од 15.11.2001. године раскинут, Врховни касациони суд је оценио да је ревизија тужиоца основана. Разлог за одбијање тужбеног захтева је чињеница што је у току ове парнице тај уговор истекао (време од 10 година), а да се не може раскинути уговор који је истекао. Спорни уговор број ... од 15.11.2001. године је уговор о дугорочном кредитирању производње дувана типа „...“ и испоруци дувана и уговорено је да је важност тог уговора 10 година. Тужба у овој парници је поднета 25.07.2005. године и стога је другостепени суд био дужан да процењује и утврђује да ли су у време подношења тужбе постојали разлози за раскид овог уговора. Пошавши од погрешне примене материјалног права, другостепени суд није ценио одлике овог уговора о дугорочној производној кооперацији и да се ради о врсти уговора са дугим временским роком где се странке појављују узајамно и као поверилац и као дужник из једног трајног уговорног односа, те да стога тај уговор има одређене специфичности у погледу извршења и обавеза, те последица неизвршења. Кривица је један од услова за раскид уговора иако је Закон о облигационим односима изричито не помиње, али суд мора имати у виду специфичности ове врсте уговора и чињеницу да на извршење уговора делује више фактора, а посебно, какав значај има обавештење од 26.04.2005. године, којим тужилац раскида све међусобне уговоре са туженим и прекида сваку даљу сарадњу. Приликом анализе услова за раскид уговора потребно је применити правила која се односе на раскид уговора због неизвршења када рок извршења није фиксни (члан 126 – 129. ЗОО). Да би једна страна могла једнострано раскинути уговор у коме испуњење о року није битан састојак уговора мора се оставити дужнику примерен накнадни рок за испуњење (члан 126. став 2. ЗОО). Такође, треба ценити и члан 127. ЗОО којим је прописано да поверилац може раскинути уговор без остављања дужнику накнадног рока за испуњење ако из дужниковог држања произилази да он своју обавезу неће извршити ни у накнадном року. Чланом 129. став 1. ЗОО је прописано да се раскинути може уговор у погледу свих будућих обавеза ако из датих околности очигледно произилази да оне неће бити испуњене. Иначе, правилно је закључио другостепени суд да покретање и вођење спора због повреде обавеза из једногодишњег уговора о пословној сарадњи (из 2004. године) не представља законом основан разлог за једнострано раскид уговора и престанак будуће пословне сарадње, као и закључак да у таквој ситуацији тужени није скривио немогућност испуњења своје обавезе јер му тужилац након датог обавештења од 26.04.2005. године, није обезбедио репроматеријал, хемијска средства, стручну помоћ и надзор који је уговорен.

Ревиденти основано оспоравају правилност пресуђења у ставу 4. алинеја 1. побијане другостепену пресуду којом је одлучено о накнади за преузету механизацију.

Из налаза и мишљења вештака Зорана Илића другостепени суд је утврдио обавезе туженог као произвођача дувана за испоручену механизацију у 2004. години и 2005. години, па је тако утврдио да је тужени дужан да тужиоцу исплати износ од 226.431,21 динар са законском каматом од 15.06.2008. године као дана вештачења. Преко досуђеног износа, па до траженог износа од 5.135,26 евра у динарској противвредности је тужбени захтев одбио као неоснован зато што је закључио да тужени није у обавези да од 2006. године тужиоцу на име отплате преузете механизације (сушара за дуван „...“ – ... по дугорочном уговору број ... од 15.11.2001. године) накнади противвредност уговорених количина дувана зато што је кривицом тужиоца дошло до прекида сарадње и немогућности туженог да испуњава обавезе по дугорочном уговору о кредиту. Међутим, из садржине уговора произилази да је тужилац туженом предао 3 наменске машине и то: једну сушару за дуван „...“ – ... на основу уговора о дугорочној сарадњи број ... од 15.11.2001. године; систем за наводњава ФИ-70 је био предмет уговора број ... од 29.06.2001. године закљученог на време од три године, а дворедна садилица за дуван је била предмет уговора број ..., такође закључен 29.06.2001. године на време од три године. Имајући у виду чињеницу да је тужба поднета 25.07.2005. године произилази да су и уговор број ... и ... у међувремену истекли. Стога је требало раздвојити испитивање обима испуњења уговорних обавеза из дугорочног уговора (чији се раскид тражи) у односу на ова два уговора која су била закључена на време од три године и који су истекли пре прекида сарадње. Није утврђено када је механизација предата туженом и шта је од обавеза тужени испунио по сваком од ових уговора, односно да ли су трогодишњи уговори били испуњени у претежном делу, односно колико је остало неисплаћених рата и у ком износу.

Наиме, тужени је дужан да плати накнаду за преузету механизацију из трогодишњих уговора (систем за наводњавање и за дворедну садилицу дувана) уколико је није исплатио, јер је то у складу са његовим преузетим уговорним обавезама из та два уговора. Што се тиче уговора о дугорочној сарадњи закљученог на 10 година, треба ценити и члан 11. тог уговора у којој се давалац кредита у случају раскида уговора обавезао да ће преузети од корисника кредита сушару на основу записника комисије који ће сачињавати два представника даваоца кредита и корисник кредита. Чланом 12. уговора се тужени као корисник кредита обавезао да за време трајања уговора о кредиту не отуђује сушару и да ће у случај раскида уговора сушара моћи да се користи као средство обезбеђења кредита. Остала је неутврђена чињеница зашто тужилац није тражио враћање сушаре када је обавестио туженог у априлу 2005. године да раскида тај уговор и све друге. Обавезе туженог за исплату неисплаћених накнада за сушару која је била предмет дугорочног уговора о међусобној сарадњи пре свега ће ценити да ли постоје разлози за раскид уговора у ком случају ће проценити обавезу туженог према правилима облигационог права за случај раскида уговора, ценећи и кривицу уговорника за раскид. Приликом утврђивања висине накнаде за неисплаћену преузету сву механизацију потребно је утврдити значај уговора о регулисању међусобних обавеза и потраживања од 30.04.2004. године и његовог анекса, односно да ли у стање неизмирених обавеза овде туженог као произвођача дувана спадају и обавезе исплате механизације, обзиром на садржину члана 1. уговора. При томе је тужилац саслушан као странка на рочишту 22.06.2015. године, изјавио да је он по уговору о репрограму који је доспевао за наплату 31.12.2016. године у износу од шездесет и нешто хиљада динара према туженом имао и неизмирене обавезе за преузету механизацију, с тим што није знао колико тај дуг износи. Тај исказ није

цењен. Другостепени суд је пак из садржине уговора о регулисању међусобних односа и потраживања од 30.04.2004. године закључио да су уговорници сагласно регулисали све међусобне обавезе и потраживања проистекли из свих међусобних доспелих обавеза. Наиме, за висину неизмирених обавеза туженог за преузету механизацију је несумњиво од значаја да ли се уговор о регулисању међусобних односа и потраживања -репрограм, односи и на обавезе туженог за исплату механизације или не. Та чињеница је битна јер би у случају да је и отплата механизације ушла у репрограм то практично значило да је исплата система за наводњава ФИ-70 и дворедне садилице за дуван ушла у досуђених 61.127,75 динара са каматом.

Имајући у виду изложено Врховни касациони суд је оценио да се у овом делу другостепена пресуда мора укинути ради утврђења недостајућих чињеница због правилне примене материјалног права, као и у делу одлуке о трошковима поступка чија висина зависи од коначног успеха странака у парници.

Врховни касациони суд је одлучио као у изреци на основу члана 414. став 1. и 416. став 2. ЗПП.

**Председник већа - судија
Звездана Лутовац,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић